

STUDIA OBSZARÓW WIEJSKICH
2015, volume 40, pp. 181–187
<http://dx.doi.org/10.7163/SOW.40.13>

KOMISJA OBSZARÓW WIEJSKICH
POLSKIE TOWARZYSTWO GEOGRAFICZNE
www.ptg.pan.pl

INSTYTUT GEOGRAFII I PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA
POLSKA AKADEMIA NAUK
www.igipz.pan.pl

JĘZYKOWY OBRAZ WIEŚNIAKA WE WSPÓŁCZESNEJ POLSZCZYŹNIE

LINGUISTIC IMAGE OF A VILLAGER IN THE CONTEMPORARY POLISH LANGUAGE

Mateusz GAZE

Uniwersytet Łódzki
Katedra Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej
ul. Pomorska 171/173, 90-236 Łódź
mateuszz@poczta.onet.pl

Zarys treści: Celem artykułu jest przedstawienie językowego obrazu leksemu *wieśniak* we współczesnym języku polskim. Badanie przeprowadzono w oparciu o definicje zawarte w ogólnych i specjalistycznych słownikach języka polskiego oraz na podstawie ankiet. Pozwoliło to opisać stereotyp wieśniaka w świadomości Polaków, który zasadza się na połączeniu znaczenia gramatycznego i metaforycznego. Już nawet w opracowaniach leksykograficznych doszło do niepokojącego braku wyodrębnienia potocznego rozumienia tego słowa, tj. *wieśniak* – człowiek niekulturalny, niewychowany. W większości opracowań leksykograficznych komponent ze znaczenia gramatycznego *człowiek ze wsi* został wbudowany w definicje znaczeniowe metaforycznego rozumienia badanego leksemu. Również badania ankietowe potwierdzają tę tezę. Dla respondentów wieśniak to mieszkaniec wsi, który ponadto odznacza się następującymi cechami: brakiem obycia, niezajomością kultury, posługiwaniem się gwarą, prostactwem, brakiem inteligencji.

Słowa kluczowe: językowy obraz świata, wieśniak, lingwistyka kulturowa, stereotypizowanie, wieś.

Wprowadzenie

Opracowanie poświęcone jest problematyce funkcjonowania wsi i wielu jej aspektów (zwłaszcza mieszkańców wsi) w kulturze i języku polskim poprzez zbadanie językowego obrazu wieśniaka we współczesnym języku polskim. Jest to jedynie wstęp do badań, które należałoby przeprowadzić, by opisać relację, jakie zachodzą pomiędzy wsią a miastem, a dotyczą przede wszystkim pochodzenia Polaków i tożsamości z tym związanej. W opracowaniu przeanalizowano znaczenie słowa *wieśniak* w oparciu o definicje zawarte w ogólnych i specjalistycznych słownikach języka polskiego. Następnie omówiono wyniki ankiety dotyczącej językowego obrazu wieśniaka w języku polskim. Pozwoliło to opisać stereotyp wieśniaka funkcjonujący w świadomości Polaków, który zasadza się na połączeniu znaczenia gramatycznego i metaforycznego.

Definicje słownikowe

Słowniki języka polskiego różnorodnie definiują słowo *wieśniak*. Najprostsza definicja została podana w *Słowniku współczesnego języka polskiego* pod red. B. Dunaja (2001, s. 521) – wieśniak to „człowiek ze wsi”. W *Słowniku języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego (1968, s. 1080–1081) leksem *wieśniak* posiada dwa znaczenia: „1. stały mieszkaniec wsi zawodowo trudniący się rolnictwem; rolnik, chłop, 2. ziemianin, gospodarz wiejski zasiedziały na wsi, niemający innych zainteresowań poza gospodarstwem”. W słowniku tym pojawiło się ponadto mnóstwo derywatów utworzonych od wyrazu *wieś*: *wieśniacki*, *wieśniactwo*, *wieśniaczek*, *wieśniaczność*, *wieśniacy*, *wieśniawanin*, *wieśnica*, *wieśny*.

W *Innym słowniku języka polskiego* pod red. M. Bańki (2000, s. 1011) *wieśniak* to „osoba żyjąca na wsi i pracująca na roli, zwłaszcza dawniej, a dziś w krajach słabo rozwiniętych; chłop, rolnik”. W *Słowniku języka polskiego* PWN pod red. M. Szymczaka (1981, s. 663) *wieśniak* to „chłop, rolnik”. W nowszym *Słowniku języka polskiego* PWN pod red. E. Sobol i L. Drabik (2006, s. 465) *wieśniak* opatrzony zostaje kwalifikatorem *daw.*, a jako definicję podaje te same wyrazy bliskoznaczne, co słownik pod redakcją M. Szymczaka. W *Praktycznym słowniku języka polskiego* pod red. H. Zgótkowej (1998, s. 344) podane są dwa znaczenia słowa *wieśniak*: „1. z nacechowaniem emocjonalnym o mieszkańcu wsi, mężczyźnie zawodowo zajmującym się rolnictwem; 2. potoczny: osoba nieobyta, niekulturalna; bliskoznaczne: kmiot, prostak, żłób; antonimy: dżentelmen, człowiek na poziomie”.

Słowniki języka polskiego podają bardzo różne definicje słowa *wieśniak*. Tylko w jednym słowniku widnieje definicja podyktowana wyłącznie budową słowotwórczą: *wieśniak* ← osoba, która mieszka na wsi. W pozostałych do elementu „człowiek ze wsi” dodane są inne określenia. Najczęstszym z nich jest „zajmuje się rolnictwem”. Jedynie w słowniku pod redakcją H. Zgótkowej jest rozgraniczenie na dwa, diametralnie różne znaczenia tego słowa, tzn. drugie znaczenie nie jest związane z mieszkańcem wsi. W innych słownikach, nawet jeśli podawane są typowe cechy, to zawsze *wieśniak* jest mieszkańcem wsi.

Słowniki frazeologiczne *Wielki Słownik frazeologiczny języka polskiego* P. Müldnera-Nieckowskiego (2004) oraz *Słownik frazeologiczny PWN z Bralczykiem* pod red. E. Sobol (2008) nie notują frazeologizmów, w których występowałby leksem *wieśniak*. Natomiast P. Müldner-Nieckowski (2004, s. 887) odnotowuje ciekawy frazeologizm związany z wsią: *wieś głucha, zapadła, zabita dechami* – czyli pozbawiona kontaktu z ośrodkami życia kulturalnego i społecznego, zacofana. Związek frazeologiczny konotuje skojarzenia z zacofaniem, brakiem znajomości kultury, brakiem obycia, nieucywilizowaniem.

W słownikach pojawiają się też synonimy, antonimy i wyrazy bliskoznaczne omawianego leksemu. W *Wielkim słowniku wyrazów bliskoznacznych* pod red. M. Bańki (2010, s. 880) odnotowany jest tylko jeden synonim *wieśniaka*, tj. *chłop*. Także jeden synonim słowa *wieśniak* pojawia się w *Słowniku wyrazów bliskoznacznych* pod red. S. Skorupki (1971, s. 423), ale tam synonimem jest wyraz *rolnik*. W słownikach tych podkreślony zostaje związek *wieśniaka* w uprawą ziemi. Podstawowym zajęciem *chłopa* w przeszłości, czyli wtedy, gdy można było mówić o odrębnej grupie społecznej (a jeszcze wcześniej stanie), była uprawa roli. W kolejnych słownikach *wieśniak* nie tworzy osobnego hasła. W *Słowniku synonimów i antonimów* pod red. B. Gajewskiej i M. Pawlus (2009, s. 152) *wieśniak* jest antonimem *pana* (kolejne nawiązanie do systemu folwarczno-pańszczyźnianego), a w *Słowniku synonimów polskich* pod red. Z. Kurzowej (2002, s. 54) *wieśniak* to synonim *chłopa*.

Wyrazy *wieśniak* i inne z tej rodziny są niezwykle popularne wśród młodzieży, o czym świadczą osobne artykuły hasłowe w *Nowym słowniku gwary uczniowskiej* (2004, s. 394). *Wieśniak* (synonimicznie wieśniok – gwarowa forma z pochyleniem prasłowiańskiej samogłoski *ā do o w sufiksie -ak) posiada aż cztery różne znaczenia: „1. ogólnie o chłopaku, 2. uczeń ze wsi, każdy kto mieszka na wsi., 3. człowiek postrzegany negatywnie, np. jako głupi, ślamazarny, niewychowany, 4. uczeń brzydko ubrany, zaniedbany”.

Pomimo czterech różnych znaczeń można przypuszczać, że w akcie komunikacji uczniów dochodzi do zlania się tych znaczeń, co pogłębia tylko stereotyp wieśniaka, poprzez wskazanie takich cech, jak: głupota, brak obycia, nieznamość etykiety i powszechnie akceptowanych zachowań, a także ubiór (zapewne niemodny, różniący się od tego, co nosi w danej chwili młodzież) i zaniedbany wygląd. Stereotyp ten dotyka cech wyglądu, zachowania i myślenia.

Osobnym artykułem są *wieśniaki*, czyli: „1. ludzie, 2. uczniowie z internatu, z bursy” (*Nowy słownik gwary uczniowskiej* 2004, s. 394).

I tutaj można zaobserwować u uczniów dzielenie ludzi ze względu na miejsce zamieszkania / zakwaterowania: ci, którzy mieszkają w internacie i ci, którzy mieszkają w domach. Warto jeszcze zwrócić uwagę na neologizm, który się pojawił w omawianym słowniku, tj. *wieśniaczyć*, czyli opowiadać głupoty, co kolejny raz wskazuje na postrzeganie wsi i ludzi ze wsi jako tych głębszych, mniej inteligentnych.

Wyraz *wieśniak* udało się również wyekscerpować M. Rutkowskiej z badanego słownictwa uczniów¹: *wieśniak* (*i*) to „rodzina i znajomi pochodzący ze wsi” lub „uczeń dojeżdżający spoza Konina”, a *wieśniol* (*e*) to także „rodzina i znajomi pochodzący ze wsi”. Przykłady te dobitnie pokazują, w jaki sposób młodzież miejska dzieli swoich rówieśników i rodzinę, biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania. Rysuje się dość wyraźnie opozycja LEPSZY i GORSZY. LEPSZY reprezentuje rzeczy osadzone w środowisku miejskim, a GORSZY związane z wsią, pochodzenia wiejskiego.

Podsumowując, w słownikach leksem WIEŚNIAK jest definiowany w bardzo różny sposób. Najczęściej zwracana jest uwaga na związek z rolnictwem. Niepokojący jest jednak brak wyodrębnienia potocznego rozumienia tego słowa (jedynie w *Praktycznym słowniku języka polskiego*), tj. *wieśniak* – człowiek niekulturalny, niewychowany.

Obraz wieśniaka w świetle badań ankietowych

Ankieta została przeprowadzona wśród uczniów I Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kościuszki w Łasku (75% respondentów) i studentów filologii polskiej Uniwersytetu Łódzkiego (25% respondentów). Grupa badawcza liczyła 100 osób. Pierwsza część ankiety miała charakter personalny. Na stu ankietowanych czterdziestu trzech mieszka na wsi, trzydziestu trzech w mieście do 50 tys. mieszkańców, a dwudziestu czterech jako miejsca zamieszkania zaznaczyło miasto powyżej 50 tys. mieszkańców. W kolejnym pytaniu respondenci mieli odpowiedzieć, jak często mają kontakt z ludźmi mieszkającymi na wsi. 74% z nich odpowiedziało, że codziennie, 25% kontaktuje się z ludźmi ze wsi przynajmniej raz w tygodniu, 1% twierdzi natomiast, iż nie zna nikogo mieszkającego na wsi.

¹ Przytoczone przykłady pochodzą z pracy magisterskiej M. Rutkowskiej pt. *Gwara uczniów konińskich szkół ponadgimnazjalnych*, napisanej pod kierunkiem prof. Marii Witkowskiej-Gutkowskiej w Katedrze Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej w Łodzi w 2008 roku.

Część właściwą ankiety otwierało pytanie o zdefiniowanie słowa *wieśniak*. W żadnym pytaniu nie sugerowano odpowiedzi. Respondenci sami musieli wskazywać odpowiednie cechy. 26 osób uznało, że wieśniak to mieszkaniec wsi, który jest niekulturalny i niegrzeczny. 23 osoby zdefiniowało wieśniaka jako mieszkańca wsi, który mówi gwarą. Według 20 respondentów wieśniak to mieszkaniec wsi, który posiada/uprawia rolę. Według 11 badanych wieśniakiem jest osoba, która mieszka na wsi i jest nieobyta, nie zna się na sztuce/kulturze. 10 osób określiło wieśniaka jako mieszkańca wsi, który „ubiera się po wiejsku”. 10 osób podało w definicji wieśniaka, że jest to po prostu mieszkaniec wsi, człowiek mieszkający na wsi. Definicje podane przez ankietowanych były różnorodne. Jedni wskazywali gwarę jako cechę definiującą wieśniaka, inni brak kultury czy nieobycie i nieznamość kultury, jeszcze inni podkreślali uprawianie roli czy wiejski ubiór. Niepokojące jest jednak to, że dla wszystkich wieśniak to mieszkaniec wsi, gdyż wieśniak w znaczeniu metaforycznym nie musi pochodzić ze wsi. Nikt z ankietowanych nie podał w pełni przenośnego znaczenia słowa wieśniak, tak jak zrobiła to H. Zgółkowa.

W czwartym pytaniu respondenci musieli podać skojarzenia ze słowem *wieśniak*. Wyniki były następujące (w nawiasach podano liczbę osób, które wskazały daną odpowiedź): brak kultury (40), gwara, nazywana „wsiową mową”, „mówieniem nie po polsku” (18), prymitywny styl życia (17) – cokolwiek to oznacza, praca w rolnictwie (15), brak inteligencji (14), „wiocha zabita dechami” (7), powieść W. S. Reymonta *Chłopi* (3). Wybijającym się skojarzeniem był brak kultury, który tym razem nawiązuje do metaforycznego znaczenia podanego przez H. Zgółkową. Należy podkreślić, że nie pojawiło się ani jedno pozytywne skojarzenie. Gwara jako skojarzenie z wieśniakiem była wskazywana również przez ludzi mieszkających na wsi i to właśnie oni używali pejoratywnych określeń wobec niej.

W kolejnym pytaniu respondenci mieli podać cechy typowego wieśniaka. Najwięcej osób (50) wymieniło prostactwo, następnie chamstwo (30), głupotę (28), gwarę (25), kalosze / gumki (12) i pozerstwo (10). Większość ze wskazanych cech jest skrajnie negatywnych; znów nie pojawiła się ani jedna pozytywna cecha.

W następnym pytaniu należało wskazać cechy prawdziwego wieśniaka. Odpowiedzi były zbliżone: uprawa roli (40), gwara (30) – po raz kolejny definiowana i wartościowana negatywnie, głupota (24), chamstwo i prostactwo (23). Ankietowani nie widzieli różnicy pomiędzy typowym a prawdziwym wieśniakiem. Wśród cech prawdziwego wieśniaka nie zostały jedynie wskazane kalosze i pozerstwo.

W siódmym pytaniu należało wskazać synonimy słowa *wieśniak*. Oto odpowiedzi: chłop (60), prostak (45), cham (25), burak (20), głupek (10), brudas (9), żul (9), pracownik fizyczny (5), wsiok (3), wieśman (1), discopolowiec (1). Wśród synonimów można znaleźć dwa określenia neutralne (dyskusyjne): chłop i pracownik fizyczny. Reszta określeń jest negatywna i odnosi się zarówno do aspektów psychicznych (głupota, chamstwo, prostactwo), jak i fizycznych (przede wszystkim zaniedbany wygląd). Znów brakuje jakichkolwiek pozytywnych określeń.

W następnym pytaniu respondenci mieli podać antonimy słowa *wieśniak*. Najwięcej antonimów zasadało się na wskazaniu innego pochodzenia, tj. mieszczuch (68), miastowy (52). Jednak u tych samych osób równolegle pojawiały się takie odpowiedzi: człowiek kulturalny (38), elegant (14), biznesman (12), ja (10). Ankietowani utożsamiają i mieszają przenośne znaczenie z gramatycznym. A ponadto dość wyraźnie odcinają się od utożsamienia ich z wieśniakiem (10% ankietowanych wskazało siebie jako antonim badanego słowa). Może być to spowodowane próbą dowartościowania siebie: ankietowany, deprecjonując wieśniaków, próbuje wykazać, że sam jest lepszy.

Kolejne pytanie brzmiało: *Czym różni się wieśniacy od reszty Polaków?* Oto odpowiedzi: wykształceniem (70), językiem (60), obyciem / znajomością kultury (50), ubiorem (30), miejscem zamieszkania (10) i niczym (20). Dziwić może ostatni wynik, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę wcześniejsze odpowiedzi ankietowanych. Mimo to widać znaczącą przepaść, jaką zarysowali ankietowani między wieśniakami a resztą Polaków. Przeważają jednak cechy dotyczące aspektu psychicznego (wykształcenie, wiedza).

Następną częścią przeprowadzonej ankiety był *but test*. Dzięki pośredniości metoda ta daje niekiedy bardzo interesujące wyniki, a jej podstawową zaletą jest to, że respondenci nie mają do dyspozycji gotowych odpowiedzi, nie ulegają zatem żadnym sugestiom. Zadaniem ankietowanych było uzupełnienie zdania *Mateusz jest wieśniakiem, ale...* Oto wyniki badania: potrafi się zachować (54%), mówi po polsku / nie posługuje się gwara (23%), jest mądry (13%), nie nosi kaloszy (5%), nie wystaje mu słoma z butów (5%). Ponad połowa wskazała na obycie w kulturze, posiadanie dobrych manier. Prawie jedna czwarta zwróciła znów uwagę na opozycję język ogólnopolski – gwara. 13% natomiast podkreśliło inteligencję.

W jedenastym pytaniu ankietowani wskazywali atrybuty wieśniaka. 30 osób wskazało na widły, 25 na pole, 12 kalosze/gumiaki, a 6 na motykę, co zapewne odnosi się do pracy wieśniaka na roli. 23 respondentów zwróciło uwagę na gwara (kolejny raz nazywaną negatywnie). 5 osób za atrybut wieśniaka uznało wiewiórkę. Gwara jest jednym z tych elementów, który pojawił się w ankietach jako atrybut wieśniaka. Nazywana była różnorodnie: wsiową mową, mówieniem nie po polsku, wieśniackim językiem. Określenia te pojawiały się u ankietowanych pochodzących ze wsi i z miast. Pokazuje to, jak negatywnie jest odbierana gwara w dzisiejszych czasach, zwłaszcza wśród ludzi młodych. Wstydzą się oni swojej mowy, która różni się od języka, jakim posługują się ich rówieśnicy mieszkający w mieście. Zapominają oni jednak (lub nie wiedzą), że język ogólnopolski powstał na bazie poszczególnych dialektów. Posługiwanie się gwara może stać się przyczyną drwin (Falińska 1981, s. 291). Prowadzi to często do powstawania kompleksu na tle językowym – ludność pochodzenia wiejskiego boi się odzywać w środowisku mieszanym, by nie zostać wyśmiana. Gwara jest zatem postrzegana, zwłaszcza wśród młodych ludzi, jako czynnik deprecjonujący.

W ostatnim pytaniu respondenci mieli podać dowcipy o wieśniakach. Żarty łamią na ogół tabu obyczajowe, środowiskowe, polityczne. P. Kowalski (2004, s. 101) dodaje, że „żarty w potocznym obiegu nie zawsze, a nawet raczej bardzo rzadko, bywają specjalnie wyrafinowane i wysmakowane. Mają jednak zupełnie inny walor poznawczy: to im trzeba przyznać niezwykle właściwości diagnostyczne. Śmiech, jaki mają wzbudzić, z całą swoją niebezpieczną ambiwalencją, żeby się pojawił, potrzebuje spełnienia pewnych warunków: śmiać się można z tego, co rozpoznawalne, co mocno osadzone w doświadczeniu opowiadających. Ryzykowna gra z autorytetami, niebezpieczne wchodzenie w pole, obwarowane potęgą tabu, bywa często dodatkowym elementem w konwersacji, dla której dynamiki momenty śmiechu są intermedium pożądanym. Diagnostyczna moc dowcipu tkwi m.in. w odwadze, z jaką żartujący podejmują tematy społecznie istotne, objęte nakazami dyskrecji, bądź nawet narzucające potrzebę respektowania konieczności ochrony wartości społecznie istotnych”.

Podanych zostało pięć różnych dowcipów. Jeden przez trzy osoby:

„Chłopak z miasta ożenił się z dziewczyną ze wsi, lecz bardzo wstydził się jej wiejskiej wymowy. Postanowił wysłać ją do Ameryki, aby tam nabyła manier, a przede wszystkim

nauczyła się po miejsku mówić. Po kilku tygodniach dziewczyna wraca. Wychodzi z samotlu i woła do męża:

- Hełoł bejbi! Hełoł bejbi!
- O, proszę, jak ładnie! — myśli mąż.

A ona krzyczy dalej:

- Hełoł bejbi! Juści jezdem nazad!”.

W dowcipie tym podkreślone zostaje używanie przez ludzi ze wsi gwary, która po raz kolejny wartościowana jest negatywnie, poprzez nazwanie „wiejską wymową”. Wyśmianie zostają zarówno procesy fonetyczne (udźwięcznienia wewnątrzwyrazowe), a także leksyka (nazad).

Następny żart również odnosił się do gwary:

„— Jak masz na imię?

— Joanna.

— Jo Andrzej, tyż ze wsi”.

W tym dowcipie również wyśmiane zostaje używanie gwary przez ludzi ze wsi. Wykorzystane zostały do tego samogłoski pochylone, które w niektórych gwarach inaczej się rozwijały niż w języku ogólnopolskim.

Kolejny żart wskazywał na inną cechę podawaną w ankietach:

„Przyjechał ze wsi dziadek i rodzina wysłała go do teatru.

— No i jak, podobało się dziadkowi w teatrze?

— Bardzo mi się podobało, a najbardziej na końcu, kiedy dawali płaszczce! Wziąłem trzy”.

Tym razem cechą wyśmiewaną jest brak obycia, nieznamomość etykiety, zachowania się w instytucji krzewiącej kulturę wysoką, jaką jest teatr. Cechy te pojawiały się również przy definiowaniu wieśniaka czy charakteryzowaniu go.

W następnym przypadku uwypuklona zostaje mniejsza wiedza wieśniaków, czyli to, co ankietowani nazywali głupotą:

„Marycha zaszła w ciążę i szczęśliwie urodziła. Ponieważ jebliwa była kobitka, miała trudności we wskazaniu ojca dziecka, więc na wszelki wypadek w pozwie do sądu o ustalenie ojcostwa wskazała wszystkich chłopów ze wsi z sołtysem włącznie. Sąd nakazał więc pobranie krwi wszystkim panom. Na pierwszy ogień poszedł sołtys. Sołtys w ambulatorium, a pozostali nerwowo i z niepokojem oczekują swojej kolejki. Po chwili wychodzi wesoły i uśmiechnięty sołtys i radośnie już w drzwiach głośno krzyczy:

— Chłopy, nie bójta się! Nie dojdą! Z palca biorą!”

W ostatnim dowcipie pojawia się jednak cecha wcześniej niewymieniana:

„Jedzie chłop razem z babą wozem. Jadą tak, jadą i chłop patrzy — wymija ich rowerzysta bez głowy. Chłop nic sobie z tego nie robi i jedzie dalej. Patrzy, a tutaj motorowerzysta bez głowy ich wymija. Chłop dalej olewa sytuację. Jadą dalej, patrzy, a tutaj motocyklista bez głowy, jeden, drugi, trzeci. Na to chłop się odwraca do baby siedzącej na tyle i mówi:

— Halina, podnieś kosę wyżej.”

Pojawia się i tu dość wyraźnie okrucieństwo, brak wrażliwości, które często bywają utożsamiane z zachowaniem ludzi pierwotnych, nieucywilizowanych.

Podsumowanie

Reasumując, stereotyp wieśniaka jest bardzo głęboko zakorzeniony w kulturze polskiej. Dla wszystkich jednak wieśniak to mieszkaniec wsi, który ponadto odznacza się następującymi cechami: brakiem obycia, nieznaną kulturą, posługiwaniem się gwara, prostactwem, brakiem inteligencji. Niepokojące jest niewyodrębnianie potocznego znaczenia słowa wieśniak. Każdy z ankietowanych zawsze odnosił wieśniaka do mieszkańca wsi, co dziwi, ponieważ połowa ankietowanych mieszka na wsi, a 99% procent ma przynajmniej raz w tygodniu kontakt z kimś ze wsi.

Literatura

- Bańko M.** (red.), 2000, *Inny słownik języka polskiego*, t.2, PWN, Warszawa.
- Bańko M.**, 2010, *Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych*, PWN, Warszawa.
- Doroszewski D.** (red.), 1968, *Słownik języka polskiego*, t. 9, PWN, Warszawa.
- Dunaj B.** (red.), 2001, *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 2, Przegląd Reader's Digest, Warszawa.
- Falińska B.**, 1981, *O języku inteligencji mazowieckiej pochodzenia chłopskiego*, [w:] H. Zgótkowa (red.), *Współczesna polszczyzna. Wybór zagadnień*, PWN, Warszawa.
- Kowalski P.**, 2004, *Popkultura i humaniści. Daleki od kompletności remanent spraw, poglądów i mityfikacji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Kurzowa Z.** (red.), 2002, *Słownik synonimów polskich*, PWN, Warszawa.
- Müldner-Nieckowski P.**, 2004, *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego*, Świat Książki, Warszawa.
- Pawlus M., Gajewska B.**, 2009, *Słownik synonimów i antonimów*, PWN, Warszawa.
- Skorupka S.** (red.), 1971, *Słownik wyrazów bliskoznacznych*, PWN, Warszawa.
- Sobol E.** (red.), 2008, *Słownik frazeologiczny PWN z Bralczykiem*, PWN, Warszawa.
- Sobol E., Drabik L.** (red.), 2007, *Słownik języka polskiego PWN*, PWN, Warszawa.
- Szymczak M.** (red.), 1981, *Słownik języka polskiego PWN*, t. 3, PWN, Warszawa.
- Zgótkowa H.** (red.), 1998, *Praktyczny słownik języka polskiego*, Kurpisz, Poznań.
- Zgótkowa H.** (red.), 2004, *Nowy słownik gwary uczniowskiej*, PWN, Warszawa.

Summary

The article presents linguistic image of a villager in the contemporary Polish language. The study was conducted basing on definitions in general and specialized dictionaries of the Polish language as well as questionnaires. The analysis allowed to describe the stereotype of a villager in the consciousness of Poles, which is based upon a combination of grammatical and metaphorical meanings. Even in lexicographical studies there was a disturbing lack of separation of the colloquial understanding of the term – wieśniak (a villager, a peasant) – an ill-mannered, badly behaved man. In most lexicographical studies the grammatical component "man from the village" was built in the definitions and metaphorical understanding of the lexeme. The questionnaires conducted confirm this thesis. For respondents a villager is a resident of the village, characterized by: a lack of sophistication, cultural ignorance, use of dialect, vulgarity, lack of intelligence. The results are surprising, considering that half of the respondents live in the countryside and 99% have at least weekly contact with someone living in rural areas.

Informacja dla Autorów

Studia Obszarów Wiejskich to wydawnictwo publikujące oryginalne opracowania naukowe z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej, geografii wsi i przestrzennego zagospodarowania kraju w języku polskim lub/i angielskim. Zapraszamy Autorów do nadsyłania wartościowych artykułów. Przestrzeganie poniższych zaleceń formalnych usprawni prace redakcyjne i przyczyni się do szybszej publikacji nadsyłanych materiałów.

Uwagi ogólne. Zgłoszenie przez autora(ów) tekstu do *Studiów Obszarów Wiejskich* oznacza, że nie jest on przewidziany do druku w innym wydawnictwie. Jest także jednoznaczne z wyrażeniem zgody na jego rozpowszechnianie przez IGiPZ PAN w formie drukowanej i elektronicznej z wykorzystaniem licencji Creative Commons: uznanie autorstwa, 3.0 Polska.

Podstawowym sposobem przekazania materiałów do druku jest przesłanie tekstu i załączników na płycie CD na adres wskazany przez redakcję. Tekst artykułu powinien być napisany zwięźle, ale jasno, przy użyciu edytora MS WORD. Objętość artykułu nie powinna przekraczać 6000 słów. Wszystkie załączniki graficzne muszą być dostarczone w formie osobnych plików. Preferowany format dla danych liczbowych to MS EXCEL, a dla załączników graficznych pliki w formacie JPG, TIF, EPS.

Strona tytułowa. Na pierwszej stronie należy w kolejności umieścić: tytuł pracy w języku polskim (maksymalnie 120 znaków, czcionka Times New Roman 14 Bold), tytuł pracy w języku angielskim (czcionka Times New Roman 12 Bold), imię i nazwisko autora/autorów (cyfry arabskie po nazwisku, umieszczane jako indeks górny, określają odp. afiliację), afiliację, adres(y), e-mail(e), zarys treści (maksymalnie 200 słów powinien zawierać: sformułowanie celu pracy/badań, identyfikację obiektu badań, przedmiotu rozważań, istotę stosowanej metody, najważniejsze wyniki i wnioski), słowa kluczowe (podaje się nie więcej niż 5 słów kluczowych).

Tekst artykułu pisany czcionką Times New Roman 12, interlinia 1,5; marginesy boczne 2,5 cm. Śródtytuły pierwszego rzędu pisane czcionką Times New Roman Bold 12, drugiego rzędu Times New Roman 12. W tekście opracowania, przy powoływaniu się na literaturę, należy podawać nazwisko autora oraz rok publikacji, np. (Nowak 2004; Kowalski 2005, 2007) lub według A. Nowaka (2006), a przy cytowaniu również numer strony, np. według A. Nowaka (2006, s. 6). W powołaniach na więcej prac tego samego autora, które ukazały się w tym samym roku, podaje się: (Nowak 1987a, b). W przypadku wspólnej publikacji dwóch autorów podaje się: (Kowalski i Nowak 1999), a trzech i więcej autorów: (Kowalski i in. 2006).

Podziękowania – opcjonalnie oraz ewentualna informacja o źródłach finansowania publikacji i wkładzie innych podmiotów w opracowanie publikacji (zgodnie z wymogami jakościowymi i standardami etycznymi opisanymi niżej) należy zamieścić po zasadniczym tekście.

Rysunki i fotografie powinny być zamieszczone w tekście, a ponadto dołączone w postaci osobnych plików posiadających numerację zastosowaną w tekście. Wymagana jest wysoka rozdzielczość rysunków i fotografii (min. 300 dpi w plikach rastrowych JPG lub TIF). Dopuszczalne formaty wektorowe (EPS, CDR). Tytuł, objaśnienia znaków legendy i źródło w języku polskim i angielskim powinny znajdować się poza rysunkiem, w pliku tekstowym. Część tomów drukowana jest w kolorze czarno-białym. Należy upewnić się, że po zastąpieniu ew. kolorów skalą szarości i przeskalowaniu do rozmiarów maksymalnie 12,5 x 20 cm rysunki i fotografie będą wystarczająco czytelne. Zalecany krój czcionki dla napisów będących częścią grafiki (bez możliwości edycji) to Calibri.

Tabele powinny być zamieszczone w tekście. Każda tabela powinna zawierać zwięzły tytuł (u góry) w języku polskim, kolejny numer i źródło danych (u dołu). Wszystkie skróty powinny być objaśnione (tytuł, źródło i objaśnienia należy dołączyć jedynie w pliku tekstowym). W komórkach tabeli nie powinny znajdować się znaki tabulacji (Tab) ani końca akapitu (Enter) – w razie potrzeby można korzystać ze znaku wymuszonego końca wiersza (Shift+Enter).

Spis literatury ograniczony do literatury cytowanej, w porządku alfabetycznym, należy zamieścić poniżej tekstu artykułu według poniższego wzoru:

- Artykuły w czasopismach i seriach wydawniczych:

Wójcik M., 2011, *Współczesne kierunki i podejścia badawcze w geografii wsi*, Przegląd Geograficzny, 83, 2, s. 163–185.

Kulikowski R., 2013, *Obszary wiejskie województwa podlaskiego w perspektywie 2050 roku*, Studia Obszarów Wiejskich, 31, s. 129–142.

- Rozdziały w pracach zbiorowych:

Zegar J. S., 2014, *Typy społeczno-ekonomiczne indywidualnych gospodarstw rolnych według rodzaju gmin*, [w:] R. Rudnicki, M. Kluba (red.), *Zintegrowany rozwój obszarów wiejskich w świetle polityki Unii Europejskiej*, t. 1, *Rolnictwo i Wspólna Polityka Rolna*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, s. 57–73.

- Książki

Bański J., 2006, *Geografia polskiej wsi*, PWE, Warszawa.

Streszczenie. Na końcu opracowania powinno być zamieszczone streszczenie w języku angielskim zweryfikowane przez native-speakera. Objętość streszczenia: około 250-400 słów.

Ocena artykułów i dopuszczenie ich do druku. Wszystkie artykuły nie spełniające powyższych zasad będą odsyłane do poprawy. Artykuły podlegają ocenie przez dwóch recenzentów. W procesie recenzowania stosowane jest rozwiązanie, w którym autor(zy) i recenzenci nie znają swoich tożsamości (tzw. "double-blind review proces"). Wynik recenzji będzie miał decydujący wpływ na możliwość opublikowania materiału w *Studiach Obszarów Wiejskich*. Szczegółowe zasady dotyczące recenzowania zamieszczone są na stronie internetowej czasopisma. Wersja papierowa i elektroniczna są tożsame, jednakże Redakcja wskazuje wersję papierową jako wersję pierwotną czasopisma.

Wymogi jakościowe i standardy etyczne. W trosce o dochowanie najwyższych standardów redakcyjnych oraz w celu zapobieżenia nierzetelności w publikacjach naukowych określanych jako tzw. *ghostwriting* i *guestauthorship* Redakcja *Studiów Obszarów Wiejskich* wymaga od autorów ujawniania informacji o podmiotach przyczyniających się do powstania publikacji (wkład merytoryczny, rzeczowy, finansowy etc.). W tym celu zobowiązuje się autorów do zachowania następujących standardów podczas przygotowywania tekstów składanych do publikacji: 1) w przypadku publikacji naukowych, które nie zostały wykonane samodzielnie, tzn. opracowano je we współautorstwie lub z wykorzystaniem pomocy wyspecjalizowanego podmiotu (osoby fizycznej lub prawnej), w końcowej części pracy (w punkcie: "Podziękowania") należy zawrzeć notę, w której ujawniany jest wkład poszczególnych autorów (współautorów) w powstanie publikacji (artykułu, monografii). Oznacza to konieczność podania ich afiliacji oraz kontrybucji, tj. informacji kto jest autorem koncepcji, założeń, zastosowanych metod, protokołu itp., wykorzystywanych w toku pracy badawczej – przygotowywania publikacji; główną odpowiedzialność ponosi autor zgłaszający manuskrypt. 2) Autor/współautorzy podają ponadto informację o ewentualnych źródłach finansowania publikacji, wkładzie instytucji naukowo-badawczych, stowarzyszeń i innych podmiotów w opracowanie publikacji (*financial disclosure*). Redakcja wydawnictwa informuje, że wszelkie przejawy nierzetelności naukowej, zwłaszcza łamania i naruszania zasad etyki obowiązujących w nauce, w tym wykryte przypadki *ghostwriting*, *guestauthorship* będą dokumentowane i oficjalnie demaskowane, włącznie z powiadomieniem odpowiednich podmiotów (instytucje zatrudniające autorów, towarzystwa naukowe, stowarzyszenia edytorów naukowych itp.).

STUDIA OBSZARÓW WIEJSKICH

tom 40

Marcin WÓJCIK

Naukowy program badawczy. Studium przypadku geografii rolnictwa w Polsce

Krzysztof WASIELEWSKI

Funkcje szkolnictwa wyższego dla obszarów wiejskich – wybrane zagadnienia z perspektywy socjologa

Zbigniew STRZELECKI • Malwina WYSOCKA

Rola czynników rozwoju regionalnego w kształtowaniu planów edukacyjnych i migracyjnych młodzieży wiejskiej województwa mazowieckiego

Marta GWIAŹDZIŃSKA-GORAJ • Roman RUDNICKI

Stan i zmiany wykształcenia rolniczego kierowników gospodarstw rolnych w latach 2002–2010 w województwie kujawsko-pomorskim

Agnieszka GIL • Marcin SEMCZUK

Dostępność edukacji podstawowej na obszarach wiejskich województwa małopolskiego – studium przypadku powiatu miechowskiego

Łukasz SYKAŁA • Magdalena DEJ • Oskar WOLSKI

Wsparcie edukacji na obszarach wiejskich z wykorzystaniem programu LEADER

Ewa GABRYELAK • Elżbieta PSYK-PIOTROWSKA

Wykorzystanie środków unijnych w obszarach nierówności w edukacji. Na przykładzie działań wybranych trzech gmin wiejskich województwa łódzkiego w latach 2006–2013

Konrad BURDYKA • Krzysztof BURDYKA

Futbolizacja obszarów wiejskich w Polsce – perspektywa badań geograficznych

Anna KOŁODZIEJCZAK

Znaczenie funkcji bibliotek w środowisku wiejskim w Polsce

Magdalena SZCZEPAŃSKA

Stan wiedzy prokrajobrazowej studentów na tle treści kształcenia

Sylwia STASZEWSKA

Rola wiedzy środowiskowej mieszkańców w procesie odnowy wsi

Paulina TOBIASZ-LIS

Obraz wsi i rolnictwa w polskich i angielskich podręcznikach do geografii

Mateusz GAZE

Językowy obraz wieśniaka we współczesnej polszczyźnie

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

